

ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВИТРАТ НА АНТИРИЗИКОВІ ЗАХОДИ

ПОЛЯКОВА Ольга Юріївна

кандидат економічних наук, доцент

ГОЛЬТЯЄВА Людмила Анатоліївна

викладач

1	2
ризик підвищення податків	оптимізація податкового навантаження підприємства
ризик зриву оплати за продукцію	збільшення доходу від реалізації продукції
ризик конкурентів та ризик подорожчання сировини	радикальні рішення (реорганізація виробництва, автоматизація робочих місць та кооперація з іншими підприємствами,)

Синтезування управлінських рішень є невід’ємною складовою при здійсненні господарської діяльності, яка супроводжується безліччю фінансових ризиків. Високоєфективним сучасним методом дослідження фінансових ризиків є метод імітаційного моделювання [7], який дозволяє підвищити якість альтернативних рішень, ступінь реалізованості рішень, забезпечити економію часу й коштів на реалізацію рішення, забезпечує можливість зниження ступеня ризиків у реалізації рішень. Розрахунок витрат є одним із способів оцінки ефективності управлінських рішень сучасної теорії обґрунтування господарських рішень [10], що підкреслює актуальність розгляду цього питання.

Метою роботи є побудова алгоритму оцінки доцільності витрат на здійснення господарських рішень при управлінні фінансовими ризиками.

В ході аналізу літературних джерел [1–3, 8] та проведення низки комп’ютерних експериментів з імітаційною моделлю [9] отримано перелік заходів щодо усунення фінансових ризиків [5] залежно від стану підприємства та ступеня фінансового ризику. Серед специфічних рекомендацій при дії певних видів ризиків для підприємства хімічної галузі були виділені такі:

Таблиця 1

Заходи щодо усунення фінансових ризиків, що діють на підприємство

Вид фінансового ризику	Специфічні рекомендації з усунення ризиків
1	2
ризик подорожчання сировини	зниження собівартості продукції, що випускається збільшення доходу від реалізації продукції
ризик зміни банківського відсотка	зниження поточних зобов’язань
ризик зростання вартості комунальних послуг	зниження собівартості
ризик підвищення конкуренції	стимулювання попиту
ризик недопоставки сировини	збільшення оборотних активів

Пропонується наступний алгоритм оцінки доцільності витрат на проведення господарських рішень при управлінні фінансовими ризиками, заснований на співставленні комплексного показника фінансового стану підприємства та його складових в умовах впливу ризику та здійснення компенсуючих дій з тими самими показниками у безризикових умовах (рис. 1). Для оцінки доцільності витрат використовується імітаційна модель діяльності підприємства.

Даний алгоритм є складовою завершуючого етапу механізму розробки рішень по управлінню фінансовими ризиками підприємства, схема взаємозв’язків модулів якого представлена в [4]. Пошук антиризикового заходу спирається на аналіз діаграми причинно-наслідкових зв’язків.

Алгоритм було апробовано для одного з підприємств хімічної промисловості Харківської області, деякі найбільш суттєві ризики якого показані в табл. 1. Для пошуку суми затрат, які зазнає підприємство, при компенсації ризику недопоставки сировини розглянемо зниження виробничих запасів в динаміці табл. 2.

Для компенсації ризику недопоставки сировини необхідно збільшити оборотні активи на 5%, що приведе значення коефіцієнтів до рівня базових, табл. 3. Одним із засобів збільшення розміру оборотних активів є збільшення залучених коштів, тобто через зрив поставки сировини, необхідні вільні кошти для швидкого придбання сировини у іншого постачальника, що може потребувати короткострокового кредиту. Розмір мінімальної суми кредиту, необхідної для компенсації впливу ризику, представлений в табл. 4.

Отже, результати свідчать, що для втілення рекомендацій при компенсації ризику недопоставки сировини необхідно залучених коштів від 160 до 808 тис. грн (табл. 4). Зміна комплексного показника фінансового стану підприємства [6] представлена в табл. 5.

За результатами проведеного аналізу видно, що значення комплексного показника фінансового стану на кінець розглядуваного періоду V_2 перевищує його значення V_1 в умовах впливу ризику і наближається до базового рівня $V_{баз}$, що свідчить про адекватність компенсуючого заходу.

Вплив ризику зміни банківського відсотка (збільшення) призводить до збільшення обсягів поточних зобов’язань. Отже, для пошуку доцільної суми затрат, які зазнає підприємство при компенсації впливу цього виду ризику, розглянемо динаміку поточних зобов’язань в табл. 6.

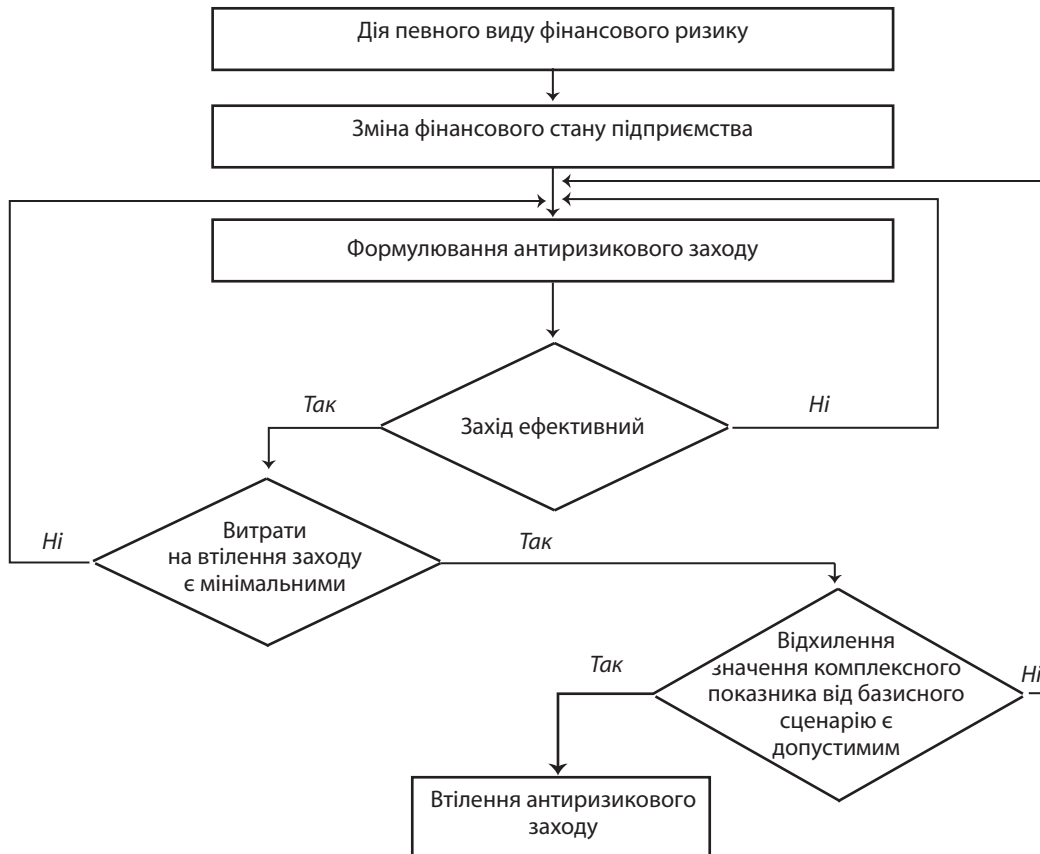

Рис. 1. Схема алгоритму оцінки доцільності витрат на проведення господарських рішень при управлінні фінансовими ризиками

Таблиця 2

Зниження виробничих запасів при дії ризику недопоставки сировини за 2004–2012 р.р., тис. грн

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Зміна виробничих запасів	-261	-216,5	-258	-249	-239,9	-254,5	-422	-357,11	-343

Таблиця 3

Значення оборотних активів за різними сценаріями, тис. грн.

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Базовий сценарій	3432	3604	3580	3815	4704	7693	9278	10977	15163
При дії ризику недопоставки сировини	3172	3331	3230	3488	4445	7473	8889	10552	14681
При компенсації ризику недопоставки сировини	3330	3498	3392	3662	4667	7847	9333	11080	15415

Таблиця 4

Мінімально необхідний розмір кредиту для збільшення оборотних активів

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Розмір кредиту	160	186	178	192	245	412	489	581	808

Таблиця 5

Значення комплексного показника V залежності від сценарію подій

Сценарії	Значення комплексного показника V
Базовий сценарій ($V_{\text{баз}}$)	0,76
Ризик недопоставки сировини (V_1)	0,665
Дія ризику недопоставки сировини та використання залучених коштів (V_2)	0,744

Таблиця 6

Зниження поточних зобов'язань при збільшенні банківського відсотка по отриманих кредитах за 2004-2012 р.р., тис. грн

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Зміна поточних зобов'язань	2152,6	2252,9	1616,2	1627	5961,6	4077,3	2166,3	6497,8	10616,7

Для компенсації ризику зміни банківського відсотка необхідно знизити поточні зобов'язання на 25%, що приведе значення коефіцієнтів до рівня базових (табл. 7).

Зниження поточних зобов'язань можливе за рахунок збільшення грошових коштів та скорішого повернення кредитів, які накопичились. Джерелами залучення додаткових коштів не можуть бути короткострокові кредити, адже це призведе до погіршення ситуації. Якщо збільшення обсягів реалізації продукції неможливе через недостатній попит або обмежені потужності підприємства, то джерелом

коштів може стати здача в оренду низьколіквідних невикористовуваних активів підприємства, наприклад приміщень, складів, лабораторій та ін. табл. 8.

Отже, результати свідчать, що для втілення рекомендацій при компенсації ризику зміни банківського відсотка необхідно здавати приміщень в оренду на 10230–7800 тис. грн. Зміна комплексного показника фінансового стану підприємства представлена в табл. 9. За результатами проведеного аналізу видно, що значення V_2 перевищує значення V_1 , що свідчить про адекватність компенсуючого заходу.

Таблиця 7

Значення поточних зобов'язань за різними сценаріями, тис. грн

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Базовий сценарій	3681,606	4863,131	5492,3	6536,9	10687,83	9834,793	9002,71	12742,15	15815,51
При дії ризику зміни банківського відсотка	2756,224	4231,262	5706,9	7088,89	8288,886	9035,747	9837,36	10491,74	10470,63
При компенсації ризику зміни банківського відсотка	4908,809	6484,174	7323,1	8715,86	14250,44	13113,06	12003,61	16989,53	21087,35

Таблиця 8

Розмір мінімальної винагороди від оренди фондів підприємства, необхідної для зменшення поточних зобов'язань, тис. грн

Рік	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Винагорода від оренди	10230	8130	7440	7300	8080	7200	6780	7550	7800

Таблиця 9

Значення комплексного показника V в залежності від сценарію подій

Сценарії	Значення комплексного показника V
Базовий сценарій ($V_{\text{баз}}$)	0,76
Ризик зміни банківського відсотка (V_1)	0,598
Дія ризику зміни банківського відсотка та використання винагороди від оренди (V_2)	0,675

Аналогічно отримано рекомендації для решти видів фінансових ризиків (табл. 1). Для оцінки ефективності рекомендацій щодо компенсації ризику подорожчання сировини та зростання вартості комунальних послуг необхідно пропорційно витратам підвищувати ціну продукції. Для попередження ризику зриву оплати за продукцію оптимальним є при складанні договору з постачальниками враховувати розмір передплати та накладання штрафів у випадку несвоєчасних розрахунків. Для компенсування ризику підвищення конкуренції необхідне стимулювання попиту за рахунок зниження ціни за допомогою інноваційних технологій виробництва. Ризик підвищення податків є

некерованим з боку підприємства, він потребує оптимізації податкового навантаження. Комбінація ризиків потребує прийняття комплексних рішень, при застосуванні яких виконується умова $V_2 > V_1$.

Підводячи підсумки, слід відмітити, що знайдений розмір витрат на проведення заходів протидії фінансовим ризикам є оптимальним, що підтверджує апробація імітаційної моделі. Це дозволяє проводити ефективне управління фінансовими ризиками та вироблення адекватних управлінських рішень. Розроблений в ході дослідження алгоритм оцінки доцільності витрат на проведення господарських рішень при управлінні фінансовими ризиками є гнучким, оскільки його дія апробована на практиці та має позитивні результати. Тобто його використання можливе для підприємств України, з урахуванням певних особливостей суб'єктів господарювання.

Література

1. Бланк И. А. Управление финансовой стабилизацией предприятия. – К.: Ника – Центр, 2003. – 496 с.
2. Валерий Вяткин. Практический инструментарий управления рисками. // Антикризисный менеджмент. – №11, 2008. – с. 29 –34.
3. Вітлінський В. В., Великоіваненко Г. І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. – К., 2004. – 480 с.
4. Гольяева Л. А. Механізм прийняття рішень по управлінню фінансовими ризиками підприємства // Научный журнал «Культура народов Причерноморья». Симферополь:ТНУ им. Вернадского, 2011. – С.17–19.
5. Гольяева Л. А. Модель протидії фінансовим ризикам на підприємстві // Бизнес – информ, №7(2). – Х.: ХНЭУ, 2011. – С. 115 – 118.
6. Гольяева Л. А. Модель розпізнавання класів фінансового стану підприємства // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». Спецвипуск 28. Ч.П. – Ужгород, 2009. – С. 55 – 61.
7. Карпов Ю. Имитационное моделирование систем. Введение в моделирование с AnyLogic 5. – СПб.: БХВ–Петербург, 2005. – 400 с. 8.
8. Москвин В. А. Механизмы нейтрализации финансовых рисков. <http://www.cfn.ru>.
9. Полякова О. Ю., Гольяева Л. А. Имитационная модель влияния рисков на деятельность предприятия // Материалы II Международной конференции «Современные проблемы моделирования социально-экономических систем». – Бизнес Информ. – 2010. – №4(2). – С. 6 – 9.
10. Фахутдинов Р. А. Разработка управленческого решения: Учебник для ВУЗов. – М.: ЗАО «Бизнес-школа «Интел-синтез», 1998. – 272 с.